

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Manca Revinšek

**Problematika zaposlovanja mladih in vloga Zavoda Republike Slovenije za
zaposlovanje**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Manca Revinšek

Mentor: doc. dr. Miroljub Ignjatović

**Problematika zaposlovanja mladih in vloga Zavoda Republike Slovenije za
zaposlovanje**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

Problematika zaposlovanja mladih in vloga Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje

Kategorija mladih kot iskalcev zaposlitve je na trgu delovne sile je pogosto v neugodnem položaju, bodisi si zaradi njihove mladosti, pomanjkanja delovnih izkušenj ali pomanjkanja izobrazbe. Stanje brezposelnosti prinaša kompromise med mladimi v smislu sprejemanja zaposlitev, ki sodijo v fleksibilno zaposlovanje. Nadalje brezposelnost stika posameznika z Zavodom za zaposlovanje in tako z različnimi politikami, ki skušajo urediti in povečati zaposlovanje mladih.

V diplomskem delu spoznamo kategorijo mladih in probleme na trgu delovne sile, ki so povezani z mladostjo. Spoznamo deleže zaposlenosti in brezposelnosti mladih in se ukvarjamo s fleksibilnimi oblikami zaposlitev, v katerih se mladi zaposlujejo. Nadalje pregledujemo urejenost položaja mladih na trgu delovne sile v Sloveniji, strategije EU na tem področju ter ukrepe aktivne politike zaposlovanja namenjene mladim. Nenazadnje se spoznamo še z Zavodom Republike Slovenije za zaposlovanje in z njegovo vlogo pri reševanju mladinske brezposelnosti.

Ključne besede: mladi na trgu delovne sile, brezposelnost, fleksibilne oblike zaposlitve, vloga Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje.

Problem of youth employment and the role of employment service

Young job-seekers are mostly in disadvantage on the labour market, either because of their age or because of their lack of work experience or education. Unemployment situation brings compromises among young people in terms of adopting flexible employments. Unemployment brings unemployed individuals and employment service closer together with various policies that seek to regulate and increase youth employment.

In this thesis we are acquainted with young people's struggles on the labour market. We learn about the employment and unemployment share among young people and deal with flexible forms of employment among them. Furthermore we review their position in the labour market in Slovenia, the strategies of EU, and active employment policy's actions and measures for young people. In closing part of diploma thesis I describe the role of employment service in salvaging the problem of youth unemployment.

Key words: young job-seekers on the labour markets, unemployment, flexible forms of employment, role of employment service.

KAZALO

1	UVOD	6
2	MLADI DANES	8
	2.1 Opredelitev kategorije mladih oz. mladosti	8
	2.2 Značilnosti / problemi kategorije mladih na trgu delovne sile.....	9
3	BREZPOSELNOST IN MLADI	11
	3.1 Brezposelnost mladih	11
	3.2 Načini mladih za iskanje zaposlitve	14
4	FLEKSIBILNOST TRGA DELA	16
	4.1 Fleksibilne oblike zaposlovanja	17
	4.1.1 Zaposlitev s krajšim delovnim časom.....	17
	4.1.2 Zaposlitev za določen čas	18
	4.1.3 Samozaposlovanje.....	19
	4.2 Fleksibilne oblike zaposlovanja oz. vrsta zaposlitve v katerih se zaposlujejo mladi	19
5	UREJANJE POLOŽAJA MLADIH NA TRGU DELOVNE SILE	21
	5.1 Strategije EU na področju mladine	21
	5.1.1 Evropski pakt za mlade	22
	5.1.2 »Mladi – vlaganje vanje ter krepitev njihove vloge in položaja« (»Youth – Investing and Empowering«).....	22
	5.1.3 Mladi v akciji 2007 - 2013	23
	5.1.4 Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013.....	23
	5.1.5 Strokovni svet za izobraževanje, usposabljanje in zaposlovanje mladih.....	24
	5.2 Aktivna politika zaposlovanja	24
	5.2.1 Ukrepi APZ namenjeni mladim	25
	5.3 Štipendiranje, pripravništvo in vajeništvo	29
	5.3.1 Štipendiranje	29
	5.3.2 Pripravništvo	30
	5.3.3 Vajeništvo	30
6	ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ZAPOSLOVANJE (ZRSZ)	31

6.1 Osnovne informacije.....	31
6.2 Dejavnosti ZRSZ na področju zaposlovanja mladih.....	31
6.2.1 »Absolvent – aktiviraj in zaposli se!«.....	32
6.2.2 Projektno učenje za mlajše odrasle (PUM).....	33
6.2.3 Preventivni ukrepi za preprečevanje osipništva (PUPO).....	33
6.2.4 Informiranje in svetovanje za mlade, ki niso vključeni v izobraževalni sistem (ISM)	34
7 SKLEP.....	35
8 LITERATURA	39

1 UVOD

Ker sama zaključujem določeno obdobje v življenju in odpiram povsem novo poglavje, ne morem lahkotno obiti določenih skrbi in vprašanj o zaposlitvi, ki bo tako ali drugače zaznamovalo moje nadaljnje življenje. Z zaključkom študija se na moji poti pojavi nova potreba, in sicer potreba po ureditvi življenja, ki s seboj prinaša tudi prvo zaposlitev. Zaradi različnih pojmovanj oziroma predpostavk o mladih in delu, torej naši formalni delovni neizkušenosti, me skrbi predvsem, kako v današnjem času najti zaposlitev, ki je primerna moji izobrazbi in seveda mojim pričakovanjem. Hkrati pa ta zaposlitev spodbuja moje lastno razmišljanje, ki sem ga nadgradila z znanjem, pridobljenem na fakulteti.

Celotna diplomska naloga je namenjena prav iskanju odgovorov na raziskovalna vprašanja, ki so hkrati življenjska vprašanja, s katerimi se soočam. Izredno me zanima predvsem problematika zaposlovanja mladih. Zakaj prihaja do tako visokih stopenj mladinske brezposelnosti, kakšne so vrste njihovih zaposlitev in kakšna je vloga uradnih institucij pri razreševanju te problematike? Do konkretnjšega poznavanja tematike in do odgovorov bom skušala priti v diplomskem delu.

V diplomski nalogi bom sprva skušala razjasniti okvir kategorije mladih, njeno pojmovanje in predvsem probleme, ki jih mladost predstavlja na trgu delovne sile. Nadalje se bom ukvarjala s problemom zaposljivosti in brezposelnosti, saj je brezposelnost mladih pogost pojav na današnjih trgih dela. Zaradi sprememb na trgu dela pa ne bom pozabila na fleksibilne oblike zaposlovanja, saj menim, da se mladi sprva zaposlujejo predvsem znotraj atipičnih zaposlitvenih pogodb. Spogledala se bom z ukrepi, ki jih konstruirata Evropska Unija in posledično Slovenija pri reševanju mladinske brezposelnosti, in se hkrati skušala približe spoznati z vlogo Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje pri implementaciji mladih na trg dela.

Struktura diplomske naloge je osnovana na preučevanju sekundarnih virov in podatkov, ki ga bom nadgradila z lastnimi razmišljanji in pogledi na problematiko zaposlovanja mladih.

Cilj, ki ga želim z diplomsko nalogo doseči, je poglobitev v problematiko zaposlovanja mladih in iskanje rešitev za spodbujanje zaposlovanja mladih, saj lahko prav mladi z novim znanjem in inovativnimi pogledi spremenijo obstoječe stanje. Hkratni cilj je tudi obsežnejši,

saj upam da bom s pomočjo osvojenega znanja našla zaposlitev, ki mi bo omogočala nadaljnje spoznavanje in raziskovanje mladinske brezposelnosti in zaposlovanja ter tako pripomogla k povečevanju zaposljivosti in zmanjševanju brezposelnosti mladih.

2 MLADI DANES

2.1 Opredelitev kategorije mladih oz. mladosti

Obdobje med otroštvom in odraslostjo opredeljujemo kot mladost. Enotne definicije mladih, prav tako njihove starostne definicije/omejitve, seveda ni, lahko pa se opremo na opredelitev Nastran Uletove, ki ločuje med različnimi obdobji mladosti. Pravi, da se »klasična mladost ali adolescenca umešča v obdobje po obveznem šolanju in zajema predvsem vajeniško in dijaško mladino med 15. in 19. letom« (1996, 16). Pravi še, da je tipična značilnost tega obdobja, da mladostniki pridobijo pravico istočasno z dokončanjem šolanja, s tem pa pridobijo ekonomsko (zaposlitev), politično (volilno pravico), in sociokulturno (osnovanje družine) emancipacijo (1996, 16). Naslednje obdobje, ki ga opredeljuje, je obdobje postadolescence. »Je posebna oblika mladosti, ki nastopi po zaključku klasične mladosti in zajema prvo polovico dvajsetih let« (Nastran Ule 1996, 16). To obdobje se pojavi predvsem zaradi podaljševanja izobraževanja, saj mladostniki po dokončanju obveznega šolanja ne vstopijo v obdobje odraslosti, torej v zaposlitveno razmerje, pač pa izobraževanje nadaljujejo. Temu obdobju sledi še obdobje mlajše odraslosti, ki zajema mlade od 25. do 29. leta (Nastran Ule 1996, 16-17).

Mednarodna organizacija dela (ILO) v skupino mladostnikov vključuje posameznike med 15. in 24. letom, vendar navaja tudi, da takšno grupiranje variira po državah (ILO 1997, 1). V Sloveniji npr. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (v nadaljevanju ZRSZ) mladostnike kategorizira do vključno 26. leta. Po mojem mnenju je smiselno opredeliti vsaj zgornjo mejo vstopa v odraslost z dokončanjem izobraževanja.

Statistični urad Republike Slovenije razširja kategorijo mladih (brezposelnih) na skupino od 15. do 34. leta. Kategorija se razširja predvsem zaradi podaljševanja študija, ki ga po podatkih SURS-a mladi podaljšujejo predvsem zaradi izogiba statusa brezposelnosti, saj so zaradi pomanjkanja delovnih izkušenj v primerjavi z drugimi iskalci dela težje zaposljivi (Svetin 2010).

Mladost kot eden izmed favoriziranih časov v življenju posameznika, poleg fizičnih in psihičnih sprememb prinaša tudi razvoj določenih veščin. »Mladost je torej življenjsko obdobje, v katerem poteka proces vključevanja v vse bistvene družbene vloge. Razvijejo se

socialne veščine in vse potrebne sposobnosti za prevzem statusa odrasle osebe na šolsko-poklicnem, interaktivno-partnerskem, političnem-etničnem in potrošniško-kulturnem področju» (Ule v Trbanc in Verša 2002, 338). Za nadaljnje ustrezno zaobjemanje kategorije mladih je za nas najpomembnejši mejnik med mladostjo in odraslostjo, ki ga predstavlja prehod v (prvo) zaposlitev.

Ta prehod je izjemno težaven, saj se mora posameznik soočiti s svojimi pričakovanji in realnostjo, s katero se sreča na zaposlitvenem trgu. Po dokončanem izobraževanju se posameznik čuti kot sposoben in vsaj v neki meri pripravljen na delo, za katerega se je izobraževal. Zdi se mi, da je v mladosti, odnosno ob prehodu v zaposlitev, najtežje sklepati kompromise. Posameznik, ki si je skozi izobraževanje vseskozi ustvarjal idealno sliko o svoji službi, pogosto pri prvi zaposlitvi doživi ravno nasprotno. Ampak vsak vzpon, naj bo še tako drugačen od pričakovanega, nudi osvojitve cilja, ki se morda pokaže šele čez leta v posameznikovi zaposlitveni karieri.

2.2 Značilnosti / problemi kategorije mladih na trgu delovne sile

Poleg starostne značilnosti se mladi tudi drugače ločijo od ostalih na trgu delovne sile.

Mladim se danes vse pogosteje pripisuje manjšo odgovornost, zahtevnost, nestabilnost ipd., zaradi česar jih delodajalci uvrščajo v tvegano delovno silo. Kljub temu pa so ravno mladi tisti, ki so prilagodljivi, inovativni, in v primerjavi s starejšo delovno silo, manj zahtevni. So tudi tisti, ki so kljub boljši izobrazbi kot jo morda zahteva določena zaposlitev, le-to pripravljeni sprejeti (Trbanc in Verša 2002, 342-343).

Kot prvo značilnost, odnosno prednost, bi navedla znanje.

Mladi kot novinci s svežim in predvsem novim znanjem in kompetencami, ki bi radi vstopili na trg delovne sile, prav s tem najboljše konkurirajo vsem ostalim posameznikom na trgu dela. Kot prednost na trgu delovne sile k temu pripomore predvsem podaljševanje izobraževanja, ki ga zahteva sam trg (Trbanc in Verša 2002, 340-341).

Z vidika znanja pa je nujno ločevanje med mladimi, ki izobraževanje dokončajo, in tistimi, ki izobraževanja ne zaključijo. Posledico nedokončanja izobraževanja predstavlja skupina mladih – osipnikov. »Osipnika lahko definiramo kot nekoga, ki iz različnih razlogov

predčasno zapusti nacionalno veljaven izobraževalni program na srednji stopnji brez pridobljenega certifikata (diplome) o dokončanju tega programa« (Ignjatović 2007, 106). Osipniki predstavljajo skupino mladih, nizko kvalificirano delovno silo, ki so na trgu delovne sile v najslabšem položaju in imajo brez volje po dokončanju izobraževanja le malo možnosti za bolj ali manj trajno ali celo »izpopolnjujočo« zaposlitev (Trbanc in Verša 2002, 341).

Izobrazba pa nudi le teoretičen del predpogoja za zaposlitev. Delodajalci namreč kot pogoj za zasedo delovnega mesta velikokrat postavljajo tudi določeno časovno obdobje delovnih izkušenj.

Mladi se občasno sicer vključujejo na trg dela preko različnih oblik honorarnega dela kot je priložnostno, počitniško, dijaško ali študentsko delo (Trbanc 1992,125). Občasno zaradi načina šolanja, saj je njihov čas primarno namenjen pridobivanju izobrazbe in teoretično ne nabiranjju delovnih izkušenj, ki jih pred dejanskim prvim trajnim vstopom na trg dela ne morejo pridobiti. Z občasnimi vstopi na trg delovne sile mladi pridejo v stik z različnimi oblikami dela, spoznajo pričakovanja delodajalcev, pričakovanja njih samih in na tak način pridobivajo izkušnje. Pa vendar delodajalci v Sloveniji občasnega dela ne vidijo v zadostni meri kot spekter potrebnih delovnih izkušenj. »Te izkušnje so zelo različne in večinoma niso vezane na področje bolj stalnega dela, za katerega mladi konkurirajo ob koncu šolanja« (Trbanc in Verša 2002, 341). Tu se pojavi problem, ki mladim ne dopušča izkazovanja potenciala, ki so ga pridobili pri izobraževanju (Trbanc in Verša 2002, 341).

Delodajalci na mlade pre pogosto gledajo kot na delovno silo, ki ji primanjkuje delovnih izkušenj in delovne usposobljenosti, saj nimajo predhodne zaposlitve, po kateri bi delodajalec lahko sklepal o njihovih lastnostih in delovnih navadah. Zaposlitev mladega kandidata za delodajalca pomeni tveganje, ki pripelje do tega, da mladim ob zaposlitvi ponujajo bolj nestalne in fleksibilne oblike zaposlitve (Trbanc in Verša 2002, 341).

3 BREZPOSELNOST IN MLADI

V obdobju končnega prehoda iz mladosti v odraslost je zelo pomemben (bodoči) ekonomski položaj in ekonomska neodvisnost. Z zaposlitvijo in posledično finančno neodvisnostjo se posameznik šele lahko dokončno osamosvoji in si odpre pot v dolgoročno načrtovanje življenja.

Zaradi staranja prebivalstva in velikega števila novih vstopnikov na trg dela postaja mladinska brezposelnost izredno pereča tema že dolgo časa. Tako luksemburške smernice zaposlovanja, iz leta 1999, od držav članic pričakujejo, da bo vsakemu mlademu brezposelnemu v prvih šestih mesecih (od nastanka brezposelnosti) omogočen nov začetek v obliki usposabljanja, preusposabljanja, delovne prakse, zaposlitve ali drugega ukrepa zaposlovanja (Trbanc 2007, 39). V Sloveniji se je ta cilj zastavil v Programu aktivne politike zaposlovanja, kar bomo spoznali v enem izmed naslednjih poglavij.

Za boljši in uspešnejši nastop na trgu dela je nujno potreba ključna kompetenčna prednost mladih – novejša in kompleksnejša znanje, ki ga prenašajo iz izobraževalnega procesa. To seveda velja za mlade, ki uspešno zaključijo izobraževanje na vsaj srednji stopnji. Osipnikom se piše slabša možnost pridobitve zaposlitve, saj so že samo v primerjavi s starejšo, slabše izobraženo delovno silo, v slabšem položaju, saj ti drugi lahko konkurirajo vsaj z delovno dobo, delovnimi izkušnjami, pripadnostjo. Še manjše možnosti pa imajo konkurirati izobraženi mladini (Trbanc 2005, 20).

Stopnja zaposlenosti mladih (15-24 let) se v zadnjih letih počasi povečuje. Mladi so v Sloveniji bolj izpostavljeni začasnim in krajšim zaposlitvam kakor druge starostne skupine. Za povečevanje zaposlenosti in zaposljivosti mladih pa je ključna povezanost med sistemom izobraževanja in usposabljanja s sistemom gospodarstva (RS 2008, 37).

3.1 Brezposelnost mladih

Tudi za stanje brezposelnosti ni enoznačnega pomena. Navajam dva vidika, ki sta pomembna za nadaljnje razumevanje okvira problematike brezposelnosti mladih.

Po Zakonu o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (ZZZPB-UPB1) med brezposelne osebe prištevamo vse, ki izpolnjujejo pogoje za prijavo v evidenco iskalcev zaposlitve Zavoda RS za zaposlovanje. Poleg izpolnjevanja teh pogojev pa morajo hkrati biti zmožni za delo, biti na razpolago za delo in kot prijavljeni na Zavod, aktivni iskalci zaposlitve (ZZZPB-UPB1, 16.čl.).

Definicija mednarodne organizacije dela (ILO) med brezposelne uvršča osebe, ki v poročevalskem tednu niso bile zaposlene ali samozaposlene in niso opravljale nikakršnega dela za plačilo. Temu dodajajo še, da so brezposelne osebe tiste, ki so v zadnjih štirih tednih aktivno iskale delo in bi ga bile takoj (v dveh tednih) pripravljene sprejeti, če bi ga našle, ter pa osebe, ki so že našle delo in ga bodo začele opravljati v času po poročevalskem tednu (ILO).

Mladinska brezposelnost je v večini evropskih držav že desetletja dva- do trikrat višja od splošnih stopenj brezposelnosti (Trbanc 2007, 39).

V tabeli (Tabela 3.1.) je razvidno, da od leta 2005 pa do konca leta 2008 registrirana brezposelnost v obeh starostnih razredih (18-25 in 25-30) pada. Nižjo registrirano brezposelnost bi lahko povezali s podaljševanjem izobraževanja mladih. Po letu 2006 pa to izrazito zmanjšanje lahko povezujemo tudi s spremembo zakonodaje (ZRSZ 2010a, 40). Registrirana brezposelnost po letu 2009 ponovno naraste, predvidoma zaradi gospodarske krize, ki je nastopila sredi leta 2008 (ZRSZ 2010a, 21).

Tabela 3.1. Registrirano brezposelne osebe po starostnih razredih od leta 2005 do 1. 8. 2010.

Leto	Nad 18 do 25 let	Nad 25 do 30 let
2005	222.303	186.791
2006	179.912	173.949
2007	114.395	135.859
2008	87.269	111.493
2009	128.106	162.529
2010 (vključno z julijem 2010)	76.876	109.158

Vir: ZRSZ (2010b).

V spodnji tabeli (Tabela 3.2.) prikazujem priliv v registrirano brezposelnost ter odliv v zaposlitev za iskalce prve zaposlitve. Opazen trend od leta 2000 do vključno z letom 2004 je povečevanje števila registriranih brezposelnih kot iskalcev prve zaposlitve. Po letu 2004 pa je zaznati upad priliva brezposelnih, ki traja vse do leta 2008. Leta 2009 priliv v registrirano brezposelnost ponovno naraste, ob tem da je odliv v zaposlitev za iskalce prve zaposlitve občutno nižji kot leta poprej (ZRSZ 2010a, 36). Pri teh podatkih je nujno opozoriti na dejstvo, da izkazujem samo število odliva v dejansko zaposlitev in da se ne oziram na objavljeni posameznike iz evidence brezposelnih oseb zaradi drugih razlogov objave.

Povečanje priliva iskalcev prve zaposlitve v obdobju 2000 – 2004 kaže na povečanje težavnosti prehodov iz šolanja v zaposlitev (Trbanc 2007, 44). V obdobju od leta 2004 do leta 2008 se je zmanjšal priliv v brezposelnost iskalcev prve zaposlitve, kar bi lahko bila posledica ugodne gospodarske rasti in predvsem povečevanja deleža mladih, ki nadaljuje šolanje na terciarni ravni.

Tabela 3.2. Priliv v registrirano brezposelnost in odliv v zaposlitve.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Iskalci prve zaposlitve										
Priliv	20.481	21.888	21.429	25.439	25.988	21.661	18.597	14.744	12.517	16.944
Odliv	12.654	10.872	10.768	10.283	12.003	11.054	11.203	9.598	7.462	6.016

Vir: ZRSZ (2010a, 36).

Predpostavljamo lahko, da bi bila stopnja brezposelnosti mladih v Sloveniji še dosti višja, če ne bi imeli razvitega študentskega trga dela, na katerem precejšen del študentske populacije ob študiju občasno opravlja različna dela za plačilo (Trbanc 2007, 42).

Znotraj mladinske brezposelnosti v Sloveniji je brezposelnost najbolj problematična med mladimi brez izobrazbe, dolgotrajno brezposelnimi mladimi in med mladimi z različnimi težavami (odvisnostmi) in hendikepi ter med mladimi kot iskalci prve zaposlitve. V zadnjih letih pa zaradi zviševanja stopnje izobrazbe narašča tudi brezposelnost mladih diplomantov (Verša, Spruk 2004, 10 v Trbanc 2007).

3.2 Načini mladih za iskanje zaposlitve

Po podatkih ADS (ankete o delovni sili, za drugo četrtoletje 2006) kar 96 odstotkov mladih išče zaposlitev za polni delovni čas, vendar bi jih večina sprejela tudi zaposlitev s skrajšanim delovnim časom, kar nakazuje na veliko prilagodljivost mladih (Trbanc 2007, 47).

Med mladimi iskalci zaposlitve je veliko takih, ki se ne prijavijo na ZRSZ, a zaposlitev vseeno iščejo. Na ZRSZ se ne prijavijo ker menijo, da s tem ne bodo ničesar pridobili, ali ker ne izpolnjujejo formalnih pogojev za prijavo (npr. status rednega študenta) (Trbanc 2007, 44).

Najpogosteje uporabljene metode iskanja zaposlitve med mladimi, starimi od 15 do 29 let, po podatkih ADS, drugo četrtoletje 2006, so (Trbanc 2007, 46-50):

- Spraševanje sorodnikov, prijateljev in znancev. Ta način najpogosteje uporabljajo najmlajši brezposelni (15-19 let) in tisti z nižjo srednjo ali poklicno izobrazbo.
- Spraševanje neposredno pri delodajalcu. Je druga metoda, ki je najbolj priljubljena med mladimi iskalci zaposlitve. Uporaba takšnega načina s starostjo in stopnjo dokončane izobrazbe upada, naraste ponovno šele v primeru dokončane višje ali visoke strokovne izobrazbe in ponovno upade pri visoki univerzitetni izobrazbi ali več.
- Intenzivno pregledovanje zaposlitvenih oglasov v časopisih, revijah, na internetu. Uporaba te metode narašča s starostjo in stopnjo dosežene izobrazbe. Med visoko izobraženimi mladimi iskalci zaposlitve je to celo najpogosteje uporabljen način za iskanje zaposlitve.
- Zavod RS za zaposlovanje. Ta način uporablja približno le polovica mladih brezposelnih.
- Zasebne agencije za zaposlovanje. Je najslabše zastopan način iskanja zaposlitve med mladimi. Uporaba te metode narašča s stopnjo dokončane izobrazbe.

Zaskrbljujoč je podatek, da mladi zelo malo uporabljajo storitve ZRSZ pri iskanju zaposlitve. Ta delež se giblje med 40 in 50 odstotki, višji je le med iskalci zaposlitve z dokončano osnovno šolo ali manj (56.6 %) in med mladimi, ki so dosegli srednjo strokovno izobrazbo (57.1 %) (Trbanc 2007, 49). Vzroke za nizko izkazano zaupanje ZRSZ-ju bi v tem primeru lahko upravičili z dejansko ponudbo prostih delovnih mest, ki navadno niso najprimernejše za zaposlovanje izobraženih mladih. Tako pride do predvidevanja mladih, da bodo boljše,

odnosno primernejšo službo, dobili preko vez in poznanstev. Dodaten razlog pa predstavlja, da mladi kot iskalci prve zaposlitve niso upravičeni do denarnega nadomestila za primer brezposelnosti. Kljub temu pa sem mnenja, da življenjska situacija, kot je brezposelnost, tudi mlade brezposelne posameznike prisili, da zaprosijo za pomoč institucije, ki skrbijo za uveljavitev socialnih pravic in jim pomagajo priti do takšne ali drugačne zaposlitve.

4 FLEKSIBILNOST TRGA DELA

Pojem ima različne pomene in pozitivno ali negativno konotacijo, ki je odvisna od okolja, v katerem se uporablja, ter hkrati od vidika, s katerega ocenjujemo (Ignjatović in Kanjuo Mrčela 2004, 230). Fleksibilnost bi splošno lahko opredelili kot določeno sposobnost prilagajanja in tako odzivanja na različne spremembe, ki se dogajajo okoli nas. »Fleksibilizacijo bi lahko v širši obliki definirali kot vse ukrepe, ki omogočajo hitrejše prilagajanje in reagiranje na informacije iz okolja – z drugimi besedami kot ukrepe, ki odstranjujejo ovire za nemoteno delovanje idealnega trga (delovne sile)« (Ignjatović 2002a, 42).

Pojem je povezan z redefinicijo dela danes, za katero je značilno, da pojem dela razširja – od modela zaposlitve s polnim delovnim časom za nedoločen čas na drugačne, manj formalne, neformalne ali celo neplačane oblike dela. Destandardizacija načinov zaposlovanja (numerična fleksibilnost, zaposlovanje za določen čas, s skrajšanim delovnim časom, samozaposlovanje) in organizacije dela (funkcionalna fleksibilnost; prostorska in časovna fleksibilnost) so posledica ekonomskih in družbenih sprememb pozne (post)moderne družbe (Ignjatović in Kanjuo Mrčela 2004, 230).

Za obdobje recesije je značilen trend fleksibilizacije oziroma spreminjanja tako temeljnih predpostavk in pojmov, ki obvladujejo trg delovne sile in sfero zaposlovanja (zakonov in sporazumov, ki določajo standarde na trgu delovne sile in sodijo v delovno pogodbo), kot številnih dimenzij samega trga delovne sile (osnovnih pogojev in značilnosti delovnega mesta oziroma organizacije podjetja v celoti, plač, prostorske in poklicne mobilnosti delovne sile ter oblik in dolžine trajanja zaposlitve oziroma delovnega procesa). Gre v bistvu za povečanje raznolikosti zaposlitvenih možnosti, oblik zaposlitve ter zaposlitvenih izkušenj posameznika. Tako se fleksibilizacija pojavlja na področju distribucije delovnega časa (skrajšanje delovnega urnika), sklenitve pogodb o zaposlovanju (delo s skrajšanim delovni časom, za določen čas ipd.), delovne zakonodaje (manjša togost), delovnih mezd (večje nihanje minimalnih delovnih mezd) ipd. (Ignjatović 2002a, 45).

Fleksibilne oblike zaposlovanja delodajalci uporabljajo, države s svojimi politikami zaposlovanja pa spodbujajo, da bi povečali učinkovitost gospodarstva. S stališča posameznika lahko fleksibilizacija dela pomeni večjo možnost izbire in lažje usklajevanje različnih delov življenja in vrst dela (Ignjatović in Kanjuo Mrčela 2004, 231).

4.1 Fleksibilne oblike zaposlovanja

V Sloveniji je najpogostejša zaposlitev za nedoločen čas, s polnim delovnim časom, kar predstavlja tudi največjo varnost zaposlitve. Ignjatović pravi še, da poleg prevladujoče oblike zaposlitve izstopajo še tri, ki se najbolj kažejo kot stopnja fleksibiliziranosti trga delovne sile, in sicer delo s skrajšanim delovnim časom, samozaposlitev in zaposlitev za določen čas (Ignjatović 2002a, 26).

Spremembe, ki se pojavljajo na celotnem trgu delovne sile, se odražajo tudi med mladimi, ki iščejo zaposlitev. Za mlade kot iskalce zaposlitve in hkrati za delodajalce je značilno, da (se) zaposlujejo bolj s fleksibilnimi oblikami dela, kot pa katerekoli druge skupine iskalcev dela. Zato je za mlade brezposelne značilno, da se zaposlujejo hitreje kot pa starejše kategorije brezposelnih, predvsem zaradi pripravljenosti sprejemanja različnih zaposlitev (Svetin 2010). Ker boljša izobrazba nudi boljše zaposlitvene možnosti, mladi izobraževanja ne vidijo več kot priložnosti, pač pa kot nujo. Zaposlitev namreč ne predstavlja le ekonomske samostojnosti, predstavlja tudi sposobnost posameznika. Torej ni ključnega pomena zaposlitev v odnosu ekonomske neodvisnosti, pač pa je mnogo pomembnejša vrsta, zahtevnost in tudi ugled zaposlitve. Zaposlitve, ki so po nepisanih pravilih začasne ali celo neprimerne pridobljeni izobrazbi, lahko mladim predstavljajo ujetost in izgubo motivacije za delo. Prve zaposlitve so praviloma odskočna deska, ki vodi v izpopolnitev posameznika in hkrati v redno ali bolj varno zaposlitev.

4.1.1 Zaposlitev s krajšim delovnim časom

Takšna oblika fleksibilne zaposlitve je bolj opazna v zadnjih letih, saj podjetja skušajo usklajevati število delavcev in manjši obseg dela, ki je deloma nastopil zaradi krize na gospodarskem trgu. S takšno obliko fleksibilnosti pa zaposleni tudi lažje koordinirajo

poklicno in družinsko življenje. Pričakovalo bi se, da takšno obliko zaposlenosti izkoriščajo na prvem mestu ženske, predvsem zaradi večje vpetosti v družinsko življenje.

Vendar v Sloveniji ni izrazitega vzorca večje vpetosti žensk kot moških v takšno obliko zaposlovanja (Černigoj Sadar in Verša 2002, 403).

V zadnjih letih delež zaposlitev mladih v kategoriji zaposlitev za krajši delovni čas narašča, a kljub temu takšne zaposlitve še vedno ostajajo skromno razširjene.

Vzroke lahko iščemo v neprilagojenosti sistemov socialne varnosti fleksibilnim oblikam zaposlitve, in seveda v dejstvu da so te zaposlitve relativno drage za delodajalce. Delne zaposlitve so se nadpovprečno dotaknile ravno skupine mladih in so najizrazitejše v storitvenih sektorjih na področju sociale, kulture in zdravstva (SVLR 2007, 25).

Tabela 4.1. Razširjenost delnih zaposlitev v Sloveniji v starostni skupini od 15 do 24 let v letih od 2000 do 2005.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
15-24 let	13.4	15.8	17.6	21.8	29.1	31.9

Vir: SVLR (2007, 24).

4.1.2 Zaposlitev za določen čas

Takšna oblika zaposlitve je v Sloveniji precej razširjena. Delo za določen čas sicer ne omogoča velike varnosti zaposlitve, kot jo ponuja zaposlitev za nedoločen čas, pa vendar je to prevladujoča oblika fleksibilne zaposlitve. V letu 2007 je bilo v Sloveniji 18.5% vseh zaposlenih zaposlenih za določen čas (Eurostat 2009).

Za zaposlitev za določen čas se »odločajo« predvsem mlajše skupine delovne sile in tako nase prevzemajo tveganje, da so zmožnejše hitrejše menjave delovnega mesta in pogosteje prehajajo iz stanja delovne aktivnosti v stanje brezposelnosti in obratno (Ignjatović 2002a, 198).

Med mladimi se močno povečuje razširjenost začasnih zaposlitev, torej zaposlitev za določen čas. Povečani fleksibilnosti je najbolj izpostavljena prav skupina mladih (15-24 let), upoštevajoč ostale skupine na trgu dela (SVLR 2007, 24-25).

Tabela 4.2. Razširjenost začasnih zaposlitev v Sloveniji v starostni skupini od 15 do 24 let v letih od 2000 do 2005.

	2000	2001	2002	2004	2005
15-24 let	43.2	51	52.9	63.1	58.5

Vir: SVLR (2007, 24).

4.1.3 Samozaposlovanje

Od leta 2005 do leta 2009 je delež samozaposlitev v Sloveniji vseskozi naraščal, delež zaposlenih s to obliko fleksibilne zaposlitve se giblje okoli 10% (ZRSZ 2010, 22).

Za izrazito fleksibilen trg prevladuje manjši delež samozaposlenih oseb, večji delež delovno aktivnih pa predstavlja zaposlitev s skrajšanim delovnim časom in večji delež zaposlenih za določen čas (Ignjatović 2002b, 84-92).

Mladim spodbujanje samozaposlovanje ne predstavlja večje rešitve. Malo je namreč mladih, ki bi s podjetniško idejo in ustreznim znanjem lahko uspeli. Samozaposlovanje, po mojem mnenju, pride v poštev šele z naborom delovnih izkušenj in poznanstev, ki omogočajo uspehe.

4.2 Fleksibilne oblike zaposlovanja oz. vrsta zaposlitve v katerih se zaposlujejo mladi

Med najpomembnejše izzive zaposlovanja mladih lahko štejemo vse večjo prožnost slovenskega trga delovne sile, saj so njeni ključni akterji prav mladi. Pri fleksibilizaciji trga delovne sile v Sloveniji gre za specifično obliko segmentacije, v katero so vključeni predvsem mladi, (ki se tudi najpogosteje soočajo z njenimi negativnimi posledicami) medtem ko imajo starejši praviloma redne zaposlitve (za nedoločen čas), ki ponujajo razmeroma visoko varnost (Ignjatović in Trbanc 2009, 42).

Predpostavke o pretežnem zaposlovanju mladih v fleksibilnih oblikah zaposlitev so se potrdile. Delež mladih zaposlenih za določen čas upada skladno z naraščanjem starosti zaposlenih. Tako Ignjatović in Trbančeva navajata, da gre pri zaposlovanju za določen čas za izrazito segmentacijo, saj se delež mladih zaposlenih za določen čas v starostni skupini od 25 do 29 let skoraj prepolovi pri starejših, delovno aktivnih, od 30 do 49 let, pa je skoraj šestkrat manjši. Dodajata še da narašča tudi delež mladih s pogodbo za skrajšani delovni čas (2009, 42-43).

Zaposlitev s krajšim delovnim časom in delo za določen čas je med mladimi, ki so končali šolanje, tudi posledica omejenih izbir, ki jih imajo ob vstopu na trg dela. Ob tem, da je upad stalnih in varnih zaposlitev splošen trend, je potrebno poudariti, da so zaposlitvene priložnosti na različnih segmentih trga dela različne. Praviloma so boljše zaposlitvene možnosti povezane s povpraševanjem po visoko usposobljeni, torej specializirani delovni sili. Zato naj bi mladi, ki sodijo v to skupino hitreje in lažje pridobili dobro in trajno zaposlitev. Mladi, ki pa so slabše izobraženi in usposobljeni, pa se spopadajo s slabšimi zaposlitvenimi priložnostmi, med katerimi prevladujejo netipične oblike zaposlitve (Trbanc in Verša 2002, 347).

Prva zaposlitev za določen čas je lahko odskočna deska k redni zaposlitvi, vendar lahko hkrati pomeni tudi zelo negotovo obdobje za mlado populacijo, saj je izguba oz. prenehanje zaposlitve za določen čas pogosto povezana s preходом v brezposelnost in potencialno ogroženostjo socialne varnosti (Ignjatović in Trbanc 2009, 43).

Predstavljenе razlike kažejo tudi na obstoj selektivnega sistema zaposlovanja v Sloveniji, ki deluje po načelu senioritete in v katerem lahko mladi šele z leti (predvsem po tridesetem letu starosti) pričakujejo postopen prehod iz negotovih zaposlitev v redne in razmeroma varne zaposlitve (Ignjatović in Trbanc 2009, 42).

Katerakoli oblika fleksibilne zaposlitve v končni fazi vodi k vedno bolj varni zaposlitvi. Zaradi sprememb, ki jih prinaša čas, sem mnenja, da je zaposlitev za nedoločen čas (takoj po končanju izobraževanja) prej mit kot odraz dejanskega stanja. Sama niti ne vidim perspektive v prvi in edini zaposlitvi, ki bi trajala skozi celotno delovno življenje. Mladi moramo izkoristiti prednosti in slabosti fleksibilnega zaposlovanja sebi v prid.

5 UREJANJE POLOŽAJA MLADIH NA TRGU DELOVNE SILE

Kot sem že večkrat omenila, je prehod iz mladosti in izobraževanja v sfero dela eden izmed najtežjih prehodov v življenju posameznika. Korenita sprememba življenjskega stila prinese tudi spremembo posameznikove osebnosti, saj lahko zaposlitev preoblikuje potrebe posameznika. Karierni razvoj pa je prav na začetku zaposlitvene poti lahko tudi ogrožen, saj obstaja tveganje, da ob vstopu na trg dela tista trenutna poklicna pot posameznika hkrati postane okvir grajenja kariere.

Visoka stopnja brezposelnosti med mladimi je lahko posledica neusklajenega koordiniranja izobraževalnega sistema s sfero trga dela. Tako je »prehod iz izobraževanja v zaposlitev lahko prepuščen iznajdljivosti posameznika, lahko pa je organiziran tudi tako, da je mladim deloma olajšan vstop na trg dela. Ob tem, da različne institucije, kot so država ali podjetja sama in drugi, opredelijo načine za lažji prehod mladih iz izobraževanja v zaposlitev« (Trbanc in Verša 2002, 356).

Zelo pomembna za položaj mladih na trgu delovne sile je zakonska in podzakonska regulacija zaposlovanja. Politike zaposlovanja posvečajo mladim več ali manj pozornosti, pri čemer ne gre le za ukrepe zaposlovanja, namenjene iskalcem prve zaposlitve oziroma brezposelnim mladim, ampak tudi za pomen in mesto, ki ga vprašanje zaposlovanja mladih ima v politikah zaposlovanja. Pomembna za zaposlovanje mladih sta tudi ozaveščen odnos delodajalcev do njihovega zaposlovanja v smislu družbene odgovornosti za nudenje priložnosti mladim in odnos sindikatov, ki lahko z javnim opozarjanjem na problematiko in njenim vključevanjem v socialna pogajanja in dogovarjanja vplivajo na ohranjanje tematike zaposlovanja mladih med prioritetskimi temami zaposlovanja (Ignjatović in Trbanc 2009, 40).

5.1 Strategije EU na področju mladine

Evropska Unija se dobro zaveda problematike zaposlovanja mladih. Mladim skušajo z različnimi politikami zagotoviti priložnosti in pravične možnosti za nastop na trgu dela. Vsi programi in ukrepi izhajajo iz Bele knjige, ki predstavlja nov pristop sodelovanja EU na področju mladine. S spodbudami EU tudi Slovenija, kot ostale članice, sodeluje in izvaja

najrazličnejše ukrepe, ki jih navajam v tem poglavju, za razreševanje ali vsaj omilitev problematike zaposlovanja mladih.

5.1.1 Evropski pakt za mlade

Evropski pakt za mlade je bil sprejet leta 2005, njegov cilj je preprost: čim večje uresničevanje lizbonskih ciljev rasti in delovnih mest. Pakt se osredotoča na naslednja tri področja: zaposlovanje, vključevanje in družbeni napredek; izobraževanje, usposabljanje in mobilnost; usklajevanje poklicnega in družinskega življenja (MVA 2008 in Ur.l. EU 2005/C 292/03).

5.1.2 »Mladi – vlaganje vanje ter krepitev njihove vloge in položaja« (»Youth – Investing and Empowering«)

Je nova mladinska strategija, ki predlaga spremembe mladinske politike za prihodnje desetletje. Je nadaljevanje prenovljene socialne agende, ki jo je Evropska komisija napovedala leta 2008. Strategija ima naslednje medsebojno povezane cilje:

1. ustvariti več priložnosti za mlade v izobraževanju in zaposlovanju,
2. izboljšati dostop in polno udeležbo vseh mladih v družbi ter
3. spodbujati vzajemno solidarnost med družbo in mladimi (EC 2009) .

V okviru treh ciljev so predlagana različna področja ukrepanja, navedla bom samo pomembnejše v okviru 1. cilja - več priložnosti za mlade v izobraževanju in zaposlovanju, izključno zaradi obsega tematike mladih in zaposlovanja, pa čeprav dolgoročno vsi ukrepi prispevajo k večji in boljši integraciji mladih v zaposlitev.

1. Ustvarjanje številnejših priložnosti za mlade

Področje ukrepanja 1 – izobraževanje

Cilj ukrepa: poleg formalnega je treba podpreti neformalno izobraževanje mladih in tako prispevati k vseživljenjskemu izobraževanju v Evropi z razvojem njegove kakovosti, priznavanjem njegovih učnih izidov ter njegovim boljšim vključevanjem v formalno izobraževanje (KES 2009, 4-5).

Področje ukrepanja 2 – zaposlovanje

Cilji ukrepa: olajšati prehod iz šole v zaposlitev ali iz neaktivnosti ali brezposelnosti v zaposlitev. Po zaposlitvi je mladim treba omogočiti napredovanje. Povečati in izboljšati je potrebno vlaganja v zagotavljanje ustreznih spretnosti za delovna mesta, za katera obstaja povpraševanje na trgu dela. Kratkoročno se to zagotavlja z boljšim usklajevanjem, dolgoročno pa z boljšim predvidevanjem potrebnih spretnosti (KES 2009, 5-6).

5.1.3 Mladi v akciji 2007 - 2013

To je program Evropske unije, ki sledi ciljem evropskega sodelovanja na področju mladine. Omogoča finančno podporo projektom neformalnega učenja in mobilnosti mladih, ki prispevajo k ciljem evropskega sodelovanja na področju mladine. Program je namenjen predvsem mladim med 15. in 28. letom, da bi se povečala njihova zavzetost in vključevanje v oblikovanje ter upravljanje družb, vključno z Evropsko unijo. Program omogoča mladim, da na podlagi lastnih prizadevanj pridobivajo in krepijo ključne kompetence za vseživljenjsko učenje z namenom povečevanja njihove zaposljivosti in vključevanja v družbo (MVA 2006 in Ur. l. EU 1719/2006).

5.1.4 Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013

Operativni program za razvoj človeških virov za obdobje 2007-2013 (v nadaljevanju OP ESS) predstavlja skupni programski dokument Slovenije in EU, sprejet na predlog držav članic, po uskladitvi z Evropsko komisijo (v nadaljevanju EK). OP ESS se izvaja in financira skupno (SVLR 2007, 5). Skupni cilj OP ESS je doseganje večje zaposlenosti, socialne vključenosti, višjega življenjskega standarda ljudi ter zmanjšanje regionalnih razlik, kar bo moč doseči s povečanim vlaganjem v ljudi, katerih človeški kapital bo zagotavljal večjo stopnjo inovativnosti, zaposljivosti in gospodarske rasti (SVLR 2007, 5).

Za mlade, ki sodijo v starostno skupino od 15 do 24 let kot prednostno skupino v okviru operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007 do 2013, je cilj povečanje stopnje delovne aktivnosti za prav to skupino mladih, in sicer s 35,3 na 38 odstotkov (MDDSZ 2010b).

V okviru Karierne orientacije za mlade OP ESS vključuje:

- karierno orientacijo za študente,

- karierno orientacijo za brezposelne in neaktivne,
- podlago za koordinacijo politike na področju vseživljenjske karierne orientacije, tudi za mlade in
- razvoj karierne orientacije za zaposlene (MDDSZ 2010b).

5.1.5 Strokovni svet za izobraževanje, usposabljanje in zaposlovanje mladih

Ideja strokovnega sveta sledi temelju Lizbonske strategije, njenih integriranih smernic, programa EU Izobraževanje in usposabljanje 2010, Programa EU Vseživljenjsko učenje, Resolucije o karierni orientaciji ter področij Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013 (MŠŠ 2009).

Strokovni svet je koordinacijsko in projektno telo, ki med drugim skrbi za idejno zasnovo projektov, posvetovanje med vsemi relevantnimi deležniki, evalvacijo programov s področja izobraževanja, usposabljanje in zaposlovanje mladih. Skrbi tudi za informiranje mladih na področju izobraževanja, usposabljanja in zaposlovanja ter o ukrepih na tem področju. Namen sveta je tudi povezovati šolstvo z gospodarstvom za lažji prehod mladih na trg dela ter beleženje formalnega in neformalnega znanja, kot so študentsko, mladinsko in prostovoljno delo (MDDSZ 2010b).

5.2 Aktivna politika zaposlovanja

Aktivna politika zaposlovanja (v nadaljevanju APZ) je usmerjena k povečanju aktivnosti na trgu delovne sile in tako k odpravljanju in zmanjševanju brezposelnosti.

V obdobju med leti 2007 in 2013 so glavni izzivi in tako predvidenimi ukrepi APZ na področju zaposlovanja in brezposelnosti naslednji:

- visok delež dolgotrajno brezposelnih, ki se je v zadnjih letih še povečal,
- strukturna brezposelnost, ki je posledica slabe izobrazbene sestave brezposelnih ter visokega deleža brez ali z nizko izobrazbo,
- zelo nizka stopnja zaposlenih starejših (55-64 let),
- sorazmerno visoka stopnja brezposelnih mladih (15-24 let),

- naraščajoče število brezposelnih oseb z višjo ali visoko izobrazbo,
- povečanje brezposelnosti žensk (MDDSZ 2006, 6).

APZ za obdobje 2007–2013 si med drugim prizadeva povečanje zaposlenosti in znižanje brezposelnosti tudi za rizično skupino mladih od 15-24 let (MDDSZ 2006). Med ukrepi APZ v letu 2010 oz. ciljnim skupinami so dodatno razdelali skupino mladih, in sicer v še šolajočo se mladino, brezposelne mlade do dopolnjenega 25. leta starosti in mlade brez delovnih izkušenj (MDDSZ 2010a).

Ukrepi APZ v letu 2010:

1. Svetovanje in pomoč pri iskanju zaposlitve.
2. Usposabljanje in izobraževanje.
3. Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja.
4. Programi za povečanje socialne vključenosti (MDDSZ 2010a,4).

Ukrepi so namenjeni različnim ciljnim skupinam, med njimi brezposelnim osebam; osebam, katerih delo je postalo trajno nepotrebno; zaposlenim z 49.a členom Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti; šolajoči se mladini in iskalcem zaposlitve ter zaposlenim (MDDSZ 2010a, 5).

Program ukrepov APZ za obdobje 2007–2013 je usklajen z OP ESS, Akcijskim programom o socialnem vključevanju, programom socialnega varstva, reformo štipendijske politike, itd. (SVLR 2006, 67).

5.2.1 Ukrepi APZ namenjeni mladim

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je za leto 2010 sprejelo ukrepe in posledično aktivnosti, ki se izvršujejo v določenem letu. Kot že leta poprej so prav mladi obravnavani kot ena izmed ciljnih skupin APZ. Za leto 2010 so bili sprejeti naslednji ukrepi za povečevanje zaposljivosti in tako zmanjševanje brezposelnosti, kjer dajem poudarek izključno na skupine mladih:

1. Svetovanje in pomoč pri iskanju zaposlitve.

Prvi ukrep se izvaja z namenom svetovanja in pomoči posameznikom pri iskanju zaposlitve ter seznanjanja s poklicnimi možnostmi, izvaja se poglobljena obravnava določenih skupin oseb z namenom izboljšanja zaposlitvenih možnosti in odpravljanja ovir pri iskanju zaposlitve (ZRSZ 2010, 68).

Ukrep je namenjen vsem brezposelnim osebam, šolajoči se mladini in tistim, ki iščejo zaposlitev ali informacije o poklicih in potrebah na trgu dela.

Aktivnosti v okviru 1. ukrepa, ki so namenjene mladim: poklicno in zaposlitveno informiranje, svetovanje in motiviranje (splošno svetovanje in informiranje brezposelnih oseb, CIPS, poklicna orientacija pred vključitvijo v ukrepe), razvoj in izvajanje novih oblik pomoči ter predstavitev (zaposlitveni sejmi, individualna obravnava težje zaposljivih in brezposelnih oseb) (MDDSZ 2010a).

Za čim hitrejšo zaposlitev se v okviru svetovanja in pomoči pri iskanju zaposlitve realizirajo različne aktivnosti. Cilj zaposlitvenih sejmov je promocija zaposlovanja, poudarek pa je na srečevanju delodajalcev in delojemalcev (MDDSZ 2010a, 34). ZRSZ je v letu 2007 izvedel 17 zaposlitvenih sejmov (RS 2008, 37). CIPS - centri za informiranje in poklicno svetovanje, večinoma delujejo v okviru ZRSZ. Uporabnikom zagotavljajo informacije, ki jih potrebujejo za odločitev glede načrtovanja poklicne poti, zaposlovanja in načrtovanja rednega, izrednega ali dopolnilnega izobraževanja (MDDSZ 2010a, 12).

2. Usposabljanje in izobraževanje.

Namen drugega ukrepa je povečanje zaposljivosti in konkurenčnosti na trgu dela s pridobivanjem novega znanja, spretnosti in zmožnosti ter dvig izobrazbe in kvalifikacijske ravni zaposlenih in brezposelnih (ZRSZ 2010a,68).

V ta ukrep se prednostno vključujejo skupine mladih kot so brezposelni mladi do dopolnjenega 25. leta starosti, mladi brez delovnih izkušenj, in drugi.

Aktivnosti v okviru 2. ukrepa: programi institucionalnega usposabljanja in nacionalne poklicne kvalifikacije (programi institucionalnega usposabljanja 2009), programi praktičnega usposabljanja (usposabljanje absolventov na delovnem mestu in subvencija za zaposlitev diplomantov/»Absolvent – aktiviraj in zaposli se!«), programi izobraževanja (formalno izobraževanje 2009 / 2010, PUM 2009 / 2010) (MDDSZ 2010a).

Programi formalnega izobraževanja so namenjeni preprečevanju dolgotrajne brezposelnosti, saj neustrezna ali pomanjkljiva izobrazba prispeva k nezaposljivosti brezposelnih oseb.

PUM - projektno učenje za mlajše odrasle - je namenjeno brezposelnim osebam, mlajšim od 26. leta, ki so predčasno opustili šolanje. Cilj je spodbuditev prav te skupine mladih, da se vrnejo v izobraževanje ali pa pridobijo zaposlitev (MDDSZ 2010a, 56).

3. Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja.

Namen tretjega ukrepa je spodbujanje samozaposlovanja brezposelnih oseb, ki želijo po usposabljanju uresničiti podjetniško idejo in se samozaposliti, spodbujanje zaposlovanja težje zaposljivih skupin brezposelnih oseb (posebno prejemnikov denarne socialne pomoči), povečanje prilagodljivosti trga dela s spodbujanjem novih oblik zaposlovanja, povečanje regijske in sektorske mobilnosti, ohranitev delovnih mest in podpora preoblikovanju podjetij (ZRSZ 2010a, 68).

Med drugimi so vključeni mladi do dopolnjenega 25. leta starosti in iskalci prve zaposlitve, predvsem tisti brez ustrezne izobrazbe glede na potrebe trga dela.

Aktivnosti v okviru 3. ukrepa so subvencije za zaposlitev težje zaposljivih skupin brezposelnih oseb (Zaposli.me/spodbujanje zaposlovanja težje zaposljivih skupin brezposelnih oseb, spodbujanje zaposlovanja iskalcev prve zaposlitve na področju socialnega varstva) (MDDSZ 2010a).

Cilj programa spodbujanja zaposlovanja iskalcev prve zaposlitve na področju socialnega varstva je zaposlovanje iskalcev prve zaposlitve za obdobje 12 mesecev z namenom pridobivanja in krepitev sposobnosti, znanj, veščin in spretnosti, saj njihovo obstoječe znanje brez pripravištva in opravljanja strokovnega izpita ne omogoča neposredne zaposlitve na tem področju (MDDSZ 2010a, 77). V okviru tretjega sklopa država s subvencijami pomaga pri zaposlovanju težje zaposljivih brezposelnih skupin. Spodbujajo samozaposlovanje, zaposlitev diplomantov/absolventov, idr (MDDSZ 2010a).

»Absolvent – aktiviraj in zaposli se!«

Posebej je poskrbljeno tudi za diplomante/absolvente, ki ne najdejo zaposlitve in zato se v okviru tega ukrepa izvajajo programi usposabljanja na delovnem mestu in hkratno subvencioniranje delodajalcem za zaposlitev takšnih mladih (MDDSZ 2010a, 52).

4. Programi za povečanje socialne vključenosti.

Namen četrtega ukrepa je spodbujati socialno vključenost ljudi, torej uresničevati in uveljaviti aktivnosti in projekte za ustvarjanje okolja, ki bodo motivirali ljudi k aktivnosti in v katerih bodo lažje in hitreje našli delo, hkrati pa uživali tudi potrebno raven socialne zaščite.

Aktivnosti so namenjene vsem tistim osebam, ki so teže zaposljive in se jim z dosedanjimi vključevanjem v dosedanje aktivnostmi ni uspelo zaposliti. Prednostno se vključujejo tudi mladi do dopolnjenega 25. leta starosti in iskalci prve zaposlitve, predvsem tisti brez ustrezne izobrazbe glede na potrebe trga dela.

Aktivnosti v okviru 4. ukrepa, ki so namenjene mladim, so spodbujanje socialnega vključevanja in delovne aktivnosti (javna dela za leto 2010, spodbujanje razvoja socialnega podjetništva), spodbujanje socialnega vključevanja in delovne aktivnosti, spodbujanje socialne vključenosti in enakih možnosti na trgu dela (MDDSZ 2010a).

V okvir četrtega ukrepa so vključena tudi javna dela, ki tudi mladim pomagajo do zaposlitve. »Javna dela so namenjena spodbujanju razvoja novih delovnih mest in ohranitvi ali razvoju delovnih sposobnosti brezposelne osebe. S pomočjo programa javnih del se ob finančni pomoči države brezposelna oseba zaposli za določen čas« (Trbanc in Verša 2002, 359). Namen programa javnih del je aktiviranje brezposelnih oseb, njihova socializacija, ohranitev ali razvoj delovnih sposobnosti ter spodbujanje razvoja novih delovnih mest (MDDSZ 2010a, 92). Območne službe lahko ciljne skupine omejijo skladno s potrebami trga dela v lokalnem okolju (MDDSZ 2010a, 6).

Leta 2008 je bilo v programe APZ vključenih približno 20 odstotkov mladih (do 26 let) od vseh brezposelnih oseb. Velik delež brezposelnih mladih se vključuje v programe podpore za načrtovanje kariere in iskanje zaposlitve, klube za iskanje zaposlitve, programe za pridobivanje dodatnih znanj in spretnosti, program usposabljanja na delovnem mestu, program 10.000+ in lokalne zaposlitvene programe, vključno z javnimi deli (Trbanc 2007, 57).

5.3 Štipendiranje, pripravništvo in vajeništvo

V Sloveniji so razviti trije glavni načini načrtovanega prehoda iz izobraževanja v zaposlitev, to so štipendiranje, pripravništvo in vajeništvo (Trbanc in Verša 2002, 356).

5.3.1 Štipendiranje

»Je sistem financiranja izobraževanja mladih, v katerem šolajoči se mladi prejemajo določena sredstva za čas izobraževanja« (Trbanc in Verša 2002, 356). Sistem predvideva pogoje za pridobitev in ohranitev štipendij, ki variirajo od vrste štipendije, ki jo lahko pridobijo mladi. Pogoji lahko zajemajo socialno ogroženost mladih, nadarjenost, potrebnost določenih kadrov v prihodnosti, idr. Prav tako variirajo dajalci štipendij, ki so lahko dobrodelne ustanove, izobraževalne fundacije, same izobraževalne ustanove, podjetja ali država (Trbanc in Verša 2002, 356).

V Sloveniji imajo mladi, ki se izobražujejo, možnosti naslednjih vrst štipendij, po ZŠtip (MDDSZ 2009a):

- državne štipendije so namenjene šolajoči se mladini, ki bi se zaradi materialne ogroženosti drugače težka odločila za šolanje. Sredstva zagotavlja država iz proračuna Republike Slovenije,
- Zoisove štipendije so namenjene dijakom in študentom, ki so se identificirali kot nadarjeni in dosegajo izjemne rezultate. Namenom Zoisove štipendije je spodbujanja in motiviranja že na začetku poklicne poti. Sredstva zagotavlja država iz proračuna Republike Slovenije,
- kadrovske štipendije, ki jih podeljujejo različni delodajalci v skladu z njihovimi kadrovskimi potrebami. Obstajajo neposredne kadrovske štipendije, kjer prijave zbirajo delodajalci neposredno in pa posredne kadrovske štipendije, kjer prijave zainteresiranih sprejemajo regionalne razvojne agencije,
- štipendije za Slovence v zamejstvu in po svetu,
- štipendije za državljane držav, s katerimi ima RS sklenjene dvo- ali večstranske sporazume o sodelovanju na področju izobraževanja oz. podeljuje štipendije na podlagi vzajemnosti (MDDSZ 2009a).

Posebnost so nagrade za prispevek k trajnostnemu razvoju družbe za dijake ali študente, ki z izjemnimi dosežki prispevajo k trajnostnemu razvoju družbe na gospodarskem, družbenem ali okoljevarstvenem področju (MDDSZ 2010b).

Omeniti je potrebno pozitiven premik v smeri štipendiranja. Ustanovitev Sklada Republike Slovenije za razvoj kadrov in štipendije leta 2006 in Zakon o štipendiranju iz leta 2007 sta pripomogla k povečanju števila predvsem kadrovskih štipendij (Ignjatović in Trbanc 2009, 53).

Štipendije, ki jih zagotavlja država, sicer olajšuje mladini pridobivanje primerne izobrazbe, vendar dolgoročno ne nadomešča kadrovskega štipendiranja, ki mladim zagotavlja prve zaposlitve (Trbanc in Verša 2002, 357).

V šolskem letu 2008/2009 je bilo podeljenih 37.563 državnih štipendij, 12.978 Zoisovih in 2060 kadrovskih štipendij (MDDSZ 2009b).

5.3.2 Pripravnštvo

Ureja način vključevanja mladih v njihovo prvo zaposlitev, ki je ustrezna vrsti in stopnji strokovne izobrazbe. Hkrati je časovno omejena in tako po eni strani delodajalcu omogoča presojo delavčeve ustreznosti, po drugi strani pa mlademu delavcu zagotavlja vpogled v celotni delovni proces (Trbanc in Verša 2002, 357).

5.3.3 Vajeništvo

Sistem dualnega izobraževanja mladim omogoča izobraževanje neposredno z delovno prakso. Takšno izobraževanje je primerno predvsem za delo, ki zahteva ročne spretnosti, saj v okviru triletnega izobraževanja vajenec izkusi praktično delo in si hkrati pridobiva teoretično znanje v šoli. Vključitev v delovno okolje tako vajencu in delodajalcu omogoča prilagajanje na bodoče skupno delo (Trbanc in Verša 2002, 358).

6 ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ZAPOSLOVANJE (ZRSZ)

6.1 Osnovne informacije

Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje je osrednja javna ustanova na trgu dela, ki z uresničevanjem svojega poslanstva in nalog pomembno prispeva k povečanju zaposlenosti in zaposljivosti prebivalstva Slovenije. ZRSZ je tudi ključni organ izvrševanja politike Vlade RS v zvezi s posledicami, ki jih na slovenskem trgu dela povzroča svetovna recesija (ZRSZ 2009, 8).

Temeljne dejavnosti ZRSZ so:

- posredovanje zaposlitev in zaposlitveno svetovanje,
- izvajanje poklicne orientacije,
- izvajanje zavarovanja za primer brezposelnosti,
- izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja,
- izdajanje delovnih dovoljenj in zaposlovanje tujcev,
- izdelava analitičnih, razvojnih in drugih strokovnih gradiv s področja dejavnosti ZRSZ,
- informiranje o trgu dela, informacije javnega značaja (ZRSZ).

Uporabniki storitev ZRSZ so brezposelne osebe, delodajalci, osebe, ki potrebujejo strokovno pomoč pri zaposlovanju in poklicni orientaciji, strokovne institucije in izvajalci programov zaposlovanja, socialni partnerji ter javnost (ZRSZ).

6.2 Dejavnosti ZRSZ na področju zaposlovanja mladih

Zavod je najpomembnejša institucija, ki izvaja programe zaposlovanja in kot tak je tudi osrednji člen APZ. Programi APZ so ključni instrument za odpravljanje neskladij med ponudbo in povpraševanjem (ZRSZ 2009,8). V okviru APZ ZRSZ izvaja in sodeluje pri naslednjih aktivnostih pri povečevanju zaposlenosti in zmanjševanju brezposelnosti (ZRSZ 2009, 9-10):

- Program ukrepov Aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007–2013.
- Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013.

- Program izobraževanja za brezposelne osebe.
- Program javnih del za leti 2009 in 2010.

ZRSZ vsem brezposelnim osebam nudi pomoč pri iskanju zaposlitve. Za povečanje zaposljivosti posameznikom nudijo pomoč pri izdelavi zaposlitvenega načrta in dnevnika zaposlitev, brezposelnim skušajo pomagati tudi z iskanjem praktičnega dela pri delodajalcu in nadaljnje zaposlitve, posredujejo pri usposabljanju za opravljanje poklica, pri institucionalnem usposabljanju in pri iskanju zaposlitve v Evropi. V vse dejavnosti oz. aktivnosti je vključena tudi skupina mladih iskalcev zaposlitve. Konkretno osredotočanje na področje reševanja brezposelnosti mladih pa je opazno pri naslednjih programih:

6.2.1 »Absolvent – aktiviraj in zaposli se!«

Usposabljanje absolventov na delovnem mestu in subvencija za zaposlitev diplomantov.

Prav zaradi problematike zaposlovanja mladih so Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve v povezavi s Študentsko organizacijo Slovenije in ZRSZ ustvarili projekt »Absolvent – aktiviraj in zaposli se!«, katerega glavni cilj je izboljšanje zaposlitvenih možnosti diplomantov in povečati njihovo konkurenčnost na trgu dela. Kakor je razvidno že iz naslova projekta, ciljajo predvsem na skupino mladih, ki zaključujejo vsaj VII. stopnjo izobrazbe oz. vsaj 2. bolonjsko stopnjo (MDDSZ 2010b).

Program je sestavljen iz dveh delov, in sicer:

1. Usposabljanja absolventa na delovnem mestu
  2. Zaposlitve diplomantov pri delodajalcih, ki izvajajo usposabljanje na delovnem mestu.
- Delodajalci absolvente naučijo praktičnega dela in so po pridobljeni diplomi obvezani mladega diplomanta zaposliti vsaj za pol leta (MDDSZ 2010b).

Spodbuda za delodajalce pri usposabljanju absolventov na delovnem mestu je povračilo stroškov njihovega usposabljanja, po končanem usposabljanju in pridobljeni diplomi pa jim je namenjena še subvencija za dejansko zaposlitev diplomantov, ki so se pri njih usposabljali kot absolventi (ZRSZ 2009b).

Zaposlitev za določen čas je tu primerna, saj diplomantom, ki so pridobili formalne delovne izkušnje, namreč omogoča spoznavanje delovnega procesa in hkrati pušča odprte možnosti za

drugo zaposlitev, če bi po preteku polletnega obdobja v zaposlitvi spoznali, da ne ustrezajo zahtevam. Čas bo pokazal uspešnost projekta, odnosno koliko »aktiviranih absolventov« je zaposlitev za določen čas podaljšalo v novo zaposlitev za določen čas oz. v zaposlitev za nedoločen čas pri izbranih delodajalcih.

Ker so na trgu delovne sile v kategoriji mladih najbolj ogroženi mladi, ki zaradi različnih razlogov ne dosežejo zadostne izobrazbe, so s pomočjo sredstev Evropskega socialnega sklada (v nadaljevanju ESS) oblikovani programi za večjo zaposljivost. Ti programi se izvajajo tudi v pristojnosti ZRSZ oz. njegovih lokalnih enot.

Že prej omenjeni PUM je namenjen vračanju osipnikov v šolski sistem ali na trg delovne sile. Nadalje so bili s pomočjo ESS v zadnji letih financirani tudi projekti za zmanjšanje osipa v šolah, kot je projekt PUPO (preventivni ukrepi za preprečevanje osipa) in projekt ISM (informiranje in svetovanje za mlade), ki je vzpostavil svetovalno mrežo, namenjeno mladim, ki so izstopili iz šolskega sistema (Rakar 2009, 30).

6.2.2 Projektno učenje za mlajše odrasle (PUM)

Je program neformalnega izobraževanja, ki je namenjen mlajšim brezposelnim v starosti od 15 do 25 let. Program je bil zasnovan z namenom, da mladim, ki so brez izobrazbe, poklica in zaposlitve, pomaga pri preseganju socialne osamelosti in jih spodbudi k nadaljevanju šolanja, kjer pa to ni mogoče, spodbuja pridobivanje veščin, ki olajšajo pot do zaposlitve. S pomočjo mentorjev mladi rešujejo tudi težave, ki so pripomogle k temu, da so opustili šolanje. Vključenost v program traja praviloma eno leto. V tem času mladi spoznavajo različne poklice in izobraževalne programe, ob tem pa skozi projektno delo odkrivajo svoje interese (Andragoški center RS 2010).

6.2.3 Preventivni ukrepi za preprečevanje osipništva (PUPO)

V nabor ukrepov za preprečevanje osipništva vključujemo ukrepe primarne preventivne (svetovalno delo s celotno populacijo, še preden vstopi v poklicno ali strokovno šolo in na začetku tega šolanja, da bi preprečili večje probleme); ukrepe sekundarne preventive (posredovanje poklicne ali strokovne šole na začetni ravni težav); ukrepe terciarne preventive (preprečevanje širjenja obstoječe motnje in težav) ter ukrepe pomoči, ki naj nujno sledijo morebiti ne dovolj uspešni preventivi (Božič 2005, 124). Ukrepi in sklopi predlogov se

izvajajo v različnih sodelovanjih. Z organizacijami samih šol, z delodajalci, s starši in Zavodom RS za zaposlovanje (Božič 2005, 125).

6.2.4 Informiranje in svetovanje za mlade, ki niso vključeni v izobraževalni sistem (ISM)

Mladi, ki izpadejo iz izobraževalnega sistema, izgubijo socialno varstvene pravice, ki jim pripadajo kot šolajočemu se posamezniku. Hkrati se izgubijo tudi vse informacije o teh posameznikih. Da takšni mladi ne bi ostali brez vse podpore, se je skušalo doseči tesnejše sodelovanje med ZRSZ in šolami. Kljub predhodnemu sodelovanju pa je dosti mladih še vseeno ostalo brez ustrezne podpore. Zato se sedaj skuša identificirati takšno skupino mladih, jih pritegniti v svetovalni proces in jim nuditi ustrezno podporo dokler le-ti niso pripravljene na vključitev v zaposlitev, izobraževanje, usposabljanje ali drugo (Božič 2005, 126-127).

7 SKLEP

Problematika zaposlovanja mladih je zasidrana globoko v tržnih sistemih in bolj ali manj uspešnemu spoprijemanju s hitrim razvojem gospodarstva in družbe.

Mladim so že tradicionalno pripisane lastnosti, da jih delodajalci lahko razumejo kot tvegano delovno silo. Med te pripisane lastnosti štejemo manjšo odgovornost, nižjo pripadnost, nestalnost, neresnost, nezrelost in nagnjenost k spremembam že utečenih praks. Hkrati pa jim gre pripisati še lastnosti, ki se dejansko izražajo, kot so novo znanje, inovativnost, večja prilagodljivost in manjša zahtevnost, zaradi česar so večkrat pripravljene sprejeti slabšo, začasno ali delno zaposlitev. In prav ta pripravljenosti je konkurenčna prednost mladih pri vse večji fleksibilnosti trgov delovne sile (Trbanc 2005, 20).

Pomanjkanje delovnih izkušenj je navadno tista pomanjkljivost, ki vpliva na zaposlitev mladih. Mladi sicer niso povsem brez delovnih izkušenj, saj jim jih delno omogoča že sam izobraževalni proces, hkrati pa imajo možnost opravljanja različnih del preko študentskih servisov. Vendar, ker navadno ne gre za področja poklicne profesionalizacije, so delodajalci na tak način prikrajšani za sklepanje o lastnostih posameznika. Do pomanjkanja formalnih delovnih izkušenj pride predvsem zaradi povečevanja pomena izobrazbe in tako podaljševanja otroštva mladih.

V zadnjih dveh desetletjih je večina evropskih držav izvedla obsežne reforme svojih izobraževalnih sistemov, s poudarkom na posodobitvi programov, njihovi večji razvejanosti in odprtosti ter bolj izdelanih povezavah med šolskim sistemom in svetom dela. Eden glavnih namenov reform izobraževalnih sistemov pa je povečevanje zaposljivosti mladih (Trbanc 2005, 22-23).

Mladi vse pogosteje podaljšujejo izobraževanje tudi zaradi izogiba verjetne brezposelnosti, hkrati pa se zavedajo svoje »konkurenčne« prednosti (novega in kompetenčnega znanja) in pričakujejo, da jim bo boljša izobrazba ponudila tudi boljše zaposlitvene možnosti.

Ker mladi ostajajo v izobraževanju dlje in ga v vse večjem številu zapuščajo šele po pridobitvi visoke izobrazbe, je zmanjšana njihova delovna aktivnost v starosti od 15 do 24 let, navkljub močnemu študentskemu trgu delovne sile. Tako posledično na trg delovne sile vstopajo

pozneje. Hkrati se povečuje konkurenca za delovna mesta med dobro izobraženimi mladimi, še posebno med iskalci prve zaposlitve, zaradi česar se tudi visoko izobraženi mladi vse pogosteje spopadajo z brezposelnostjo in tako pogosto sprejemajo bolj fleksibilna dela in dela za katera je zahtevana nižja stopnja izobrazbe od tiste, ki so jo dejansko dosegli (Trbanc 2005, 23-24, 28). Novele prihajajočega zakona o malem delu bodo skušale urediti ravno to področje pomanjkljivosti na trgu delovne sile.

Prehod mladih iz izobraževanja v zaposlitev je prepuščen njihovi lastni iznajdljivosti ali pa različnim državnim politikam. Pomembna je socialna vpetost delodajalcev v izobraževanje, usposabljanje in dejansko zaposlitev saj lahko le uspešno sodelovanje med različnimi akterji pripelje do sinergije pri prehodu iz izobraževanja ali stanja brezposelnosti v zaposlitev.

Države kot so Nemčija, Avstrija in Nizozemska se soočajo z veliko vpetostjo socialnih partnerjev v uravnavanje prehoda mladih iz šolanja v zaposlitev in tam so stopnje mladinske brezposelnosti razmeroma nizke (v primerjavi z drugimi državami EU) oziroma izrazito ne presegajo stopenj brezposelnosti v celotni aktivni populaciji (Trbanc 2005, 26).

Slovenija s spodbudami Evropske unije skuša zapolniti vrzel brezposelnosti mladih. Z uresničevanjem lizbonske strategije skušajo države članice urediti tudi področje usposabljanja in zaposlovanja mladih. Evropski pakt za mlade in vse nadaljnje sprejete strategije za reševanje problema brezposelnosti in zaposlovanja mladih so le ene mnogih politik reševanja problematike. Z odprto metodo koordinacije Slovenija spoznava primere dobrih praks, se z njimi uči in skuša tudi sama učinkoviteje urediti problematiko zaposlovanja mladih. Aktivnosti, ki so dejanska iniciativa držav EU, so izvajane preko držav in institucij, ki so strukturno najprimernejše za aktivni pregled stanja (in težav) ter dejansko uresničevanje programov in ukrepov. Velik poudarek pri reševanju problematike zaposlovanja mladih je na aktivni politiki zaposlovanja, ki skuša z ukrepi, namenjenimi zmanjšanju brezposelnosti in povečanju zaposlenosti, problematiko urejati ne šele pri dejanskemu nastopu brezposelnosti mladih, ampak že mnogo prej, skozi bolj povezano izobraževanje in potrebe na trgu dela, skozi perspektive mladih in njihovega novega znanja. Pod okriljem aktivne politike zaposlovanja se ureja večina programov, ki so namenjeni boljšim možnostim zaposlovanja mladih.

ZRSZ tako izvaja več oblik pomoči mladim za lažjo zaposlitev. Uspešnost prizadevanj pa bo pokazal čas. Poleg vseh delavnic, izobraževanj in aktivnosti, ki jih izvajajo za pomoč pri pridobitvi zaposlitve, kot so »Pot do dela in zaposlitve«, »Zaposlitveni načrt«, naj še enkrat poudarim najopaznejše premike ZRSZ-ja na področju mladih in zaposlovanja. Najodmevnejši program zadnjih let je »Absolvent- aktiviraj in zaposli se!«, ki skuša reševati problematiko zaposlovanja dobro izobraženih diplomantov. Poseben pomen dajem tudi programom, kot so PUM, PUPO in ISM, ki skušajo mlade osipnike, ki imajo največ težav z zaposlovanjem, privabiti nazaj v izobraževanje in/ali jim s pomočjo ZRSZ ter dodatnih formalnih in neformalnih izobraževanj zagotoviti konkurenčnost na trgu delovne sile. Ne smemo pozabiti na »podizvajalce« ZRSZ-ja kot je CIPS, ki uporabnikom zagotavlja tudi informacije o možnostih zaposlovanja, prekvalifikacij in pridobitve poklica. Prav tako se v okviru Zavoda izvaja poklicna orientacija brezposelnih oseb, ki so pred izbiro ali spremembo poklica.

Ne morem reči, da na področju problematike zaposlovanja mladih s strani ZRSZ ni storjeno nič. Daleč ne. Mladi so prepoznani kot problematična skupina na trgu dela in se v okviru APZ ustvarja določene priložnosti za mlade pri zaposlovanju. Vendar pa vseeno ne morem reči da je storjeno dovolj. Samo zavedanje in priznavanje problematike še ne prinaša sprememb. Za rešitev problematike zaposlovanja mladih bi lahko podala preprosto rešitev; ponuditi mladim priložnost, da izkažejo svoje znanje in svojo mladost prenesejo v zaposlitev. Seveda pa je realnost dosti bolj kompleksna in daleč od idealne postave trga. Potrebna bi bila sprememba demografskih dejavnikov, strukture izobraževanja in zaposlovanja, predvsem pa bi gospodarstvo moralo nuditi zadostno število različnih delovnih mest. Potrebno je zakonsko urediti oz. spremeniti študentsko delo, povečati učinkovitost in kakovost šolanja, skrajšanje študija – za zgodnejši vstop na trg dela in omogočanje povezovanja izobraževanja in dela (delovnih izkušenj) so trenutno najboljše možnosti za urejanje problematike zaposlovanja mladih. Za uspeh pa je nujno vzajemno povezovanje države, gospodarstva, izobraževanja in Zavoda za zaposlovanje.

Sama sem skozi obdobje študija opravljala študentsko delo, pa vendar sama zase ne morem trditi, da sem si pridobila izkušnje, ki bi mi konkretno koristile kot delovne izkušnje oz. delovne izkušnje, ki jih bo delodajalec uvidel kot uporabne oz. potrebne. Pridobila pa sem vrsto drugih izkušenj, ki pa mi bodo definitivno koristile pri uspešnem opravljanju dela in seveda relativno pomemben spekter poznanstev. Sama sem se našla šele v obdobju študija.

Pritegnila me je prav problematika zaposlovanja in tako sem ugotovila da sem na pravem mestu. Trenutni cilj v življenju je pridobitev zaposlitve, kjer bom imela možnost predajanja pridobljenega znanja za aktivno reševanje problematike brezposelnosti. V zaključku pa naj povem, da moje skrbi niso dosti manjše. Še vedno se spopadam z vprašanjem, ali bo moja dosežena izobrazba obrodila sadove in mi (po)nudila zaposlitev. Kakšna bo moja kariera? Tolaži me misel, da se ustvarjajo premiki na področju zaposlovanja mladih, da se nam odpirajo možnosti in da bomo tudi mladi enkrat deležni zaposlitve in zadovoljitve v poklicu.

8 LITERATURA

Andragoški center Republike Slovenije. 2010. *Projektno učenje za mlajše odrasle*. Dostopno prek: <http://www.acs.si/pum> (16. avgust 2010).

Božič, Barbara. 2005. Center RS za poklicno izobraževanje in socialna vključenost mladih. V *Zaposlovanje – socialno vključevanje. Dvigovanje zaposlitvenega potenciala mladih*, ur. Danilo Kozoderc, Zlatka Kos, Vildana Sulič, 123-127. Ljubljana: Salve.

Černigoj Sadar, Nevenka in Dorotea Verša. 2002. Zaposlovanje žensk. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, Jože Glazer, Alenka Kajzer in Martina Trbanc, 398-433. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

European commission (EC). Youth. 2009. *A new era of EU policies for youth – Commission adopts a new strategy for youth*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/youth/news/news1458_en.htm (11. avgust 2010).

Eurostat. 2009. *Eurostat yearbook 2009*. Dostopno prek: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/publications/eurostat_yearbook (5. avgust 2010).

Ignjatović, Miroljub. 2002a. *Družbene posledice povečanja prožnosti trga delovne sile*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- 2002b. Trg delovne sile v Sloveniji v devetdesetih letih 20. stoletja. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, Jože Glazer, Alenka Kajzer in Martina Trbanc, 338-368. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- 2007. Osip iz rednega izobraževanja. V *Zaposljivost v Sloveniji - analiza prehoda iz šol v zaposlitve: stanje, napovedi, primerjave*, ur. Anton Kramberger in Samo Pavlin, 105-127. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Ignjatović, Miroljub in Aleksandra Kanjuo Mrčela. 2004. Neprijazna fleksibilizacija dela in zaposlovanja – potreba po oblikovanju varne fleksibilnosti. V *Razpoke v zgodbi o uspehu*.

Primerjalna analiza upravljanja človeških virov v Sloveniji, ur. Ivan Svetlik, Branko Ilič, 230-258. Ljubljana: Založba Sophia.

Ignjatović, Miroljub in Martina Trbanc. 2009. Zaposlovanje in brezposelnost mladih: aktivni, fleksibilni in prilagodljivi. V *Med otroštvom in odraslostjo. Analiza položaja mladih v Sloveniji 2009*, ur. Tatjana Rakar in Urban Boljka, 38-56. Ministrstvo za šolstvo in šport – urad za mladino in Inštitut RS za socialno varstvo.

International Labour Organization (ILO). 1997. Employment and Training Department, Niall O'Higgins. *The challenge of youth unemployment*. Dostopno prek: http://www.ilo.org/employment/Whatwedo/Publications/lang--en/docName--WCMS_120239/index.html (8. julij 2010).

Komisija Evropskih Skupnosti (KES). 2009. *Strategija EU za mlade – vlaganje v mlade in krepitev njihove vloge in položaja. Prenovljena odprta metoda koordinacije za obravnavo izzivov in priložnosti za mlade*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0200:FIN:SL:PDF> (11. avgust 2010).

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ). 2006. *Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007 – 2013*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/apz_2007_2013.pdf (4. avgust 2010).

--- 2009a. *Štipendije v šolskem letu 2008/2009*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/stipendije_08_09_analiza.pdf (9. avgust 2010).

--- 2009b. *Zakonske novosti na področju državnih in Zoisovih štipendij*. Dostopno prek: <http://www.mddsz.gov.si/si/splosno/cns/novica/article/1939/6116/0d6c363bda/> (9. avgust 2010).

--- 2010a. *Katalog ukrepov aktivne politike zaposlovanja*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/pomembni_dokumenti/#c8070 (4. avgust 2010).

--- 2010b. *Vse za mlade*. Dostopno prek: http://www.2010againstopoverty.eu/extranet/news_documents/news_70_Vse_za_mlade.pdf?langid=sl (11. avgust 2010).

Ministrstvo za šolstvo in šport. Urad RS za mladino (MŠŠ). 2009. *Ustanovljen Strokovni svet za izobraževanje, usposabljanje in zaposlovanje mladih*. Dostopno prek: <http://www.urism.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/article//5393/> (12. avgust 2010).

Mladi v akciji (MVA). 2006. *Informacije o programu*. Dostopno prek: <http://www.mva.si/mladi-v-akciji/info-o-programu/> (11. avgust 2010).

--- 2008. *Nova strategija EU na področju mladine*. Dostopno prek: <http://www.mva.si/mladinska-politika/nova-strategija-eu-za-mlade/> (11. avgust 2010).

Nastran Ule, Mirjana. 1996. Sociološki oris mladosti / mladine. V *Mladina v devetdesetih. Analiza stanja v Sloveniji*, ur. Mirjana Nastran Ule, 7-24. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Rakar, Tatjana. 2009. Izobraževanje in izobraženost mladih. V *Med otroštvom in odraslostjo. Analiza položaja mladih v Sloveniji 2009*, ur. Tatjana Rakar in Urban Boljka, 25-38. Ministrstvo za šolstvo in šport – urad za mladino in Inštitut RS za socialno varstvo.

Republika Slovenija. 2008. *Program reform za izvajanje lizbonske strategije v Sloveniji 2008*. Dostopno prek: http://www.svez.gov.si/fileadmin/svez.gov.si/pageuploads/docs/katal_inf_javn_znac/SI-NRP2008-slo.pdf (13. avgust 2010).

Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko (SVLR). 2007. *Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013*. Dostopno prek:

http://www.svlr.gov.si/fileadmin/svlr.gov.si/pageuploads/KOHEZIJA/kohezija-200207/op-ess_vlada-150207_koncno.pdf (11. avgust 2010).

Svetin, Irena. 2010. *Vstop mladih na trg dela, Slovenija, 2. četrtletje 2009*, 31. marec. Dostopno prek: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3029 (4. avgust 2010).

Trbanc, Martina. 1992. Mladi na trgu delovne sile. V *Zaposlovanje, perspektive, priložnosti, tveganja*, ur. Branka Preželj in Ivan Svetlik, 125-144. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

--- 2005. Trbanc, Martina. Mladi na prehodu in njihova zaposljivost v sodobnih družbah. V *Zaposlovanje – socialno vključevanje. Dvigovanje zaposlitvenega potenciala mladih*, ur. Danilo Kozoderc, Zlatka Kos, Vildana Sulič, 13-32. Ljubljana: Salve.

--- 2007. Poti mladih v zaposlitev: primerjava Slovenije z drugimi državami EU. V *Zaposljivost v Sloveniji - analiza prehoda iz šol v zaposlitve: stanje, napovedi, primerjave*, ur. Anton Kramberger in Samo Pavlin, 38-63. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Trbanc, Martina in Dorotea, Verša. 2002. Zaposlovanje mladih. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, Jože Glazer, Alenka Kajzer in Martina Trbanc, 338-368. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Uradni list Evropske Unije (Ur.l. EU). 2005. 2005/C 292/03. Dostopno prek: http://www.ursm.gov.si/fileadmin/ursm.gov.si/pageuploads/pdf/Resolucija_o_izvajanju_Pakta.pdf (11. avgust 2010).

--- 2006. 1719/2006. Dostopno prek: http://www.mva.si/fileadmin/user_upload/doc/1_MLADI_V_AKCIJI/0_Info_o_programu/Sklep_st_1719-2006-ES.pdf (11. avgust 2010).

Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (ZRSZ). *Predstavitev*. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/o_zrsz/predstavitev (13. avgust 2010).

--- 2009a. *Zaposlovanje s krajšim delovnim časom v letih 2008 in 2009*. Dostopno prek:
http://www.ess.gov.si/_files/218/Zaposlovanje_krajši_delovni_cas.pdf (5. avgust 2010).

--- 2009b. *Absolvent – aktiviraj in zaposli se!* Dostopno prek:
http://www.ess.gov.si/delodajalci/financne_spodbude/razpisi/razpisi?aid=59 (11. avgust 2010).

--- 2010a. *Letno poročilo 2009*. Dostopno prek:
http://www.ess.gov.si/_files/886/letno_porocilo_zrsz_%202009.pdf (4. avgust 2010).

--- 2010b. *Registrirano brezposelne osebe po starostnih razredih 2005-2010*. Dostopno prek:
http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/registrirana_brezposelnost (5. avgust 2010).